การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน

Sustainable Thai Goldsmith Knowledge Transfer

ลาวัลย์ ภักดีลิขิต ค.อ.ม (LawanPhakdeelikhit, M.S.Ind.Ed)[1]
พุทธชาติ ชุณสาคร Ph.D. (PuthachartChunsakorn, Ph.D.)[2]
จุฬารัตน์ วัฒนะ Ph.D. (JularateWattana, Ph.D.)[3]
วราภรณ์ ธาระวานิช Ph.D. (WarapornTharawanich, Ph.D.)[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทย 2) สังเคราะห์แนวทาง การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน และ 3) ทวนสอบแนวทาง การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนโดยได้ดำเนินการกับผู้ที่มีความรู้ความสามารถในอาชีพช่างทองโดยเฉพาะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อความถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาโดยพิจารณาจากความสอดคล้องของข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนมีการถ่ายทอดความรู้ผ่านมุมมองด้านการศึกษา ได้แก่ การศึกษาในระบบ ถ่ายทอดความรู้ตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับปริญญาตรี เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ การเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาอาชีพช่างทองไทยการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ภาวะการมีงานทำและการประกอบอาชีพ การศึกษานอกระบบ ถ่ายทอดความรู้ผ่านหลักสูตรระยะสั้น การศึกษาตามอัธยาศัย ถ่ายทอดความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้อาชีพช่างทองไทย มุมมองด้านสังคมและวัฒนธรรม ถ่ายทอดความรู้ผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา พระราชวัง แหล่งเรียนรู้และสถาบันการศึกษา มุมมองด้านเศรษฐกิจ ถ่ายทอดความรู้ ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพช่างทองและกลุ่มอาชีพเกี่ยวเนื่อง ช่างทองไทยได้ผ่านการสั่งสมองค์ความรู้มายาวนานจากบรรพบุรุษ ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ รากฐานภูมิปัญญาของคนไทยที่ต้องอนุรักษ์ สืบสานภายใต้การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและท้องถิ่น ระดับภาคเอกชน ภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม ระดับสถาบันการศึกษา ระดับหน่วยงานภาครัฐกระทรวงและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการดำรงอยู่ของอาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การถ่ายทอดความรู้ ช่างทองไทย ความยั่งยืน มรดกทางวัฒนธรรม รากฐานภูมิปัญญา

---

[1] นักศึกษาปริญญาเอก ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

[2] อาจารย์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขต บางเขน

[4] รองศาสตราจารย์ ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This qualitative research was aimed to (1) to study and analyze the transferring of goldsmith knowledge (2) to synthesize how to precede goldsmith knowledge in sustainable way (3) to review and search for the solution of how to sustain transferring goldsmith knowledge including the collaboration of experts in transferring goldsmiths. The study was conducted using semi-structured interview . Data were analyzed using the content analysis method in order to create data consistency relating to community context.

The result revealed that goldsmith knowledge transferring was implemented via educational system. For example , the goldsmith knowledge transferring could be delivered through kindergarten , primary , secondary, vocational education, bachelor's degree. It could also be delivered through short courses, such as in the non-formal education and selective modules in the informal education. In the aspects of social and culture, goldsmith knowledge transferring could be delivered in local level, religious institutions, the grand palace and the academic institutes. In the aspect of economics, goldsmith knowledge transferring could be delivered through the concept of creative economy in order to develop the clusters of the goldsmith and other relevant fields. Thai goldsmith had been passing on their knowledge from generation to generation and had become a national heritage; the foundation of the attainment should be conserved with the participation of individual level , domestic level , societal and local level as well as public sectors, business sectors, industrial sectors including academic institutions, ministries, and local government agencies in order to maintain the existence of the profession among Thai goldsmiths sustainably.

Keywords : Knowledge Transfer, Gold Smith , Sustainable , National Heritage , Intellect Base

บทนำ

สุวรรณภูมิ คือ แผ่นดินทองที่สยามประเทศได้รับการขนานนามจากอารยประเทศที่เข้ามาเจริญสัมพันธ์ไมตรีว่าเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองด้วยในประวัติศาสตร์ชาติไทยได้มีการใช้ทองคำเพื่อการบูชาสูงสุดในพระพุทธศาสนา การสร้างพระพุทธรูปทองคำ การสร้างเครื่องประดับพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ เครื่องราชูปโภค เครื่องราชกกุธภัณฑ์ เครื่องปูมบำเหน็จให้กับผู้ประกอบคุณงามความดีให้แก่แผ่นดินรวมทั้งเครื่องราชบรรณาการที่ใช้ในการค้าและการทูต อีกทั้งทองคำยังใช้เป็นเครื่องหมายในการกำหนดชนชั้นการปกครอง (มรดกไทย, 2542) ผลงานอันทรงคุณค่าเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากการรังสรรค์ของช่างทองหลวงซึ่งเป็นช่างหลวงในพระบรมมหาราชวังทั้งสิ้น (การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย, 2540) องค์ความรู้ภูมิปัญญาของช่างทองหลวงซึ่งถือเป็นต้นกำเนิดของอาชีพช่างทองไทยยังคงถูกถ่ายทอดตามยุคสมัยเห็นได้ชัดในสมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งยังมีร่องรอยและอารยธรรมของประวัติศาสตร์ที่สืบทอดมาในหมู่สกุลช่าง เช่น ช่างทองสุโขทัย ช่างทองเพชรบุรี ช่างเครื่องถมทองถมเงินนครศรีธรรมราช ช่างเครื่องเงินสุรินทร์และช่างเครื่องเงินล้านนา

จากอดีตจนถึงปัจจุบันยังคงมีการสืบทอดภูมิปัญญาของช่างทองไทยจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่นทำให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงในการสร้างสรรค์ผลงานด้านเครื่องประดับไทย เครื่องประดับร่วมสมัยและเครื่องประดับสมัยใหม่ที่มีการส่งออกในระดับต้นๆของประเทศแต่ในทางกลับกันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตการขาดแคลนช่างทองจากปัจจัยต่างๆ เช่น การถ่ายทอดความรู้ของช่างทองยังคงเป็นการถ่ายทอดภายในครอบครัว เครือญาติและผู้มีอาชีพช่างทองด้วยกันเสียเป็นส่วนใหญ่ (วัฒนะ จูฑวิภาค, 2534) การถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนยังมีน้อย การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมือง

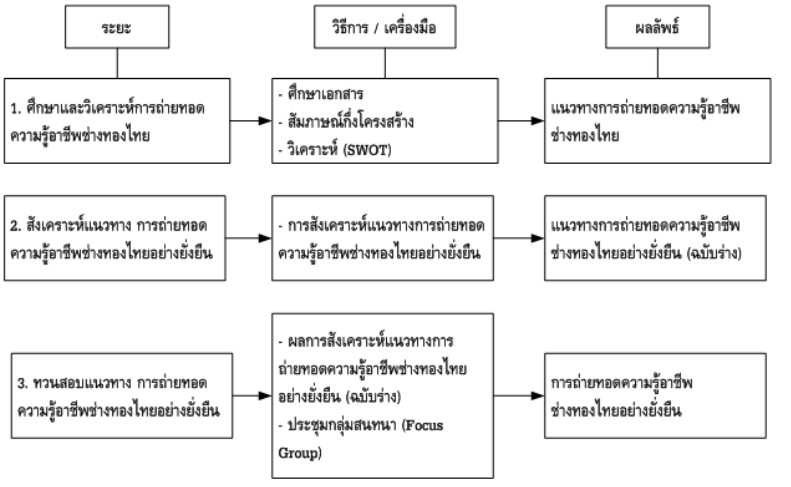
คนในชุมชนทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและทำอาชีพช่างทองเป็นอาชีพรอง ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจปีพุทธศักราช 2540 มีผลต่อเนื่องกระแสการลงทุนและ การซื้อขายทองคำล่วงหน้า Gold Future บริษัท ออสสิริส ฟิวเจอร์ส จำกัด (ม.ป.ป.) การผันผวนของราคาทองคำ การนำทองคำมาใช้เพื่อการอุตสาหกรรม การบริโภคทองคำแท่งมากกว่าเครื่องประดับจากทอง สถาบันการศึกษาไม่สามารถผลิตช่างทองได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของสถานประกอบการและสังคม แหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพช่างทองภายในประเทศยังไม่เพียงพอต่อการศึกษาหรือการถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชน การมีส่วนร่วมจากภาคส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนยังไม่เป็นองค์รวม ประกอบกับวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตปัจจัย ทำให้เกิดการขาดแคลนช่างทองอย่างต่อเนื่องและอาจเกิดสูญญากาศของอาชีพช่างทองไทยในอนาคต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีสายพระเนตรที่ยาวไกลและมีพระราชดำริให้เปิดโรงเรียนสอนช่างทองเพื่อเป็นกำลังหลักในการอนุรักษ์ ซ่อม สร้างและสืบสานงานช่างทองหลวงอันเป็นศิลปะวัฒนธรรมของชาติไทย รวมทั้งผลิตช่างฝีมือที่มีคุณภาพสำหรับภาคอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ กาญจนาภิเษก วิทยาลัยช่างทองหลวง จึงถือกำเนิดขึ้นในวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ.2538เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและระดับปริญญาตรี สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (กาญจนาภิเษก วิทยาลัยช่างทองหลวง, 2554) ซึ่งเป็นสถานศึกษาแห่งเดียวในประเทศไทยแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของสังคมการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนผ่านมุมมองทางด้านการศึกษา มุมมองด้านวัฒนธรรมและสังคมและมุมมองด้านเศรษฐกิจ ภายใต้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง จะช่วยให้เกิดการพัฒนาอาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนบนรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ความเชื่อมั่นในภูมิปัญญา ศาสนาและวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทย
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทาง การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน
3. เพื่อทวนสอบแนวทาง การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ
ระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทย
ระยะที่ 2 สังเคราะห์แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน
ระยะที่ 3 ทวนสอบแนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน
การดำเนินการศึกษาในแต่ละระยะมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทย

ประชากร

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในอาชีพช่างทองโดยเฉพาะ จำนวน 22 คน ได้แก่ ศิลปินแห่งชาติสาขาช่างทองหรือผู้สืบทอดอาชีพช่างทองซึ่งได้รับการยกย่องจากสังคม ผู้นำทางความคิดและนโยบายทางการศึกษา ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้ทำอาชีพช่างทองวิถีดั้งเดิม แบบช่างทองสุโขทัย และแบบช่างทองเพชรบุรี วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี อุปนายกสมาคมเครื่องถมไทย ผู้ทำอาชีพช่างทองสมัยใหม่ ผู้ทำอาชีพช่างทองร่วมสมัย ผู้ทำอาชีพช่างเครื่องเงิน ผู้ประกอบการรายย่อย ช่างทองรับจ้างอิสระ ช่างเงินรับจ้างอิสระ อุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย พาณิชย์จังหวัดสุโขทัยนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 วิทยากรประจำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ครูผู้สอนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวนครูผู้สอนจากกาญจนาภิเษกวิทยาลัยช่างทองหลวงสาขาวิชาชีพช่างทองหลวงระดับปริญญาตรี และผู้จบการศึกษาจากกาญจนาภิเษกวิทยาลัยช่างทองหลวงสาขาวิชาช่างทองหลวงระดับปริญญาตรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) รูปแบบการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน ประเด็นข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษา ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจ วัสดุอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูล ได้แก่ สมุดจดบันทึก กล้องถ่ายภาพดิจิตอลเครื่องถ่ายวีดีทัศน์และเครื่องบันทึกเสียง

การสร้างเครื่องมือ ได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ฉบับปรับปรุงและเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงแก้ตามข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยประสานผู้ที่มีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะในจังหวัดสุโขทัย จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกรุงเทพมหานคร เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และสร้างความเข้าใจในการศึกษาครั้งนี้พร้อมนัดหมาย วันและเวลาในการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์และผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้จดบันทึกข้อมูลบันทึกเสียง ถ่ายภาพและถ่ายวีดีทัศน์ รวมทั้งการเยี่ยมชมกระบวนการผลิต โบราณสถาน ศูนย์วัฒนธรรม และพิพิธภัณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการเมื่อออกจากสนามวิจัยทุกครั้ง ผู้ดำเนินการวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาทบทวน แปลความหมายและสรุป ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Credibility) นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน(Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และข้อจำกัด (Threats) ในรูปแบบ (SWOT) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่ตั้งไว้เพื่อให้ได้แนวทางการถ่ายความรู้อาชีพช่างทองไทย

ระยะที่ 2 สังเคราะห์แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน

การวิจัยในระยะที่ 2 เป็นการสังเคราะห์แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนที่ได้จากการวิเคราะห์การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยจากระยะที่ 1 แล้วผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสังเคราะห์แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผลของการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยแบบแผนการบันทึกผลของการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group Record Sheet) วัสดุและอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูล การสร้างเครื่องมือได้ดำเนินการสร้างแบบสังเคราะห์แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนและนำแบบสังเคราะห์ฉบับร่างเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำข้อมูลการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยที่รวบรวมได้มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนนำผลการสังเคราะห์แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

การสังเคราะห์ข้อมูล พิจารณาจากความสอดคล้องและความเป็นไปได้ ได้ดำเนินการสังเคราะห์ในระหว่างการเก็บข้อมูลและหลังการเก็บข้อมูล โดยเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบข้อสรุป สร้างข้อสรุปเชิงพรรณนา การสรุปข้อมูล และการยืนยันข้อมูล

ระยะที่ 3 ทวนสอบแนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน

การทวนสอบ (Verifly) แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน ที่ได้จากการสังเคราะห์การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน (ฉบับร่าง) โดยได้ดำเนินการศึกษาระยะที่ 3 ดังนี้

ประชากร

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ผู้มีความรู้ ความสามารถในงานวิชาชีพโดยเฉพาะจำนวน 15 คน ประกอบด้วย นักวิชาการและอาจารย์สอนพิเศษจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ผู้บริหารสถานศึกษา กาญจนาภิเษกวิทยาลัยช่างทองหลวงหัวหน้าภาควิชาปริญญาตรี สาขาวิชาช่างทองหลวง สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนครปฐม ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา ครูผู้สอนประถมศึกษา ครูผู้สอนในระดับปฐมวัย ผู้อำนวยการ พาณิชย์จังหวัดเพชรบุรี ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา นายกสมาคมช่างทองไทย เลขากองทุนส่งเสริม ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ผู้จัดการร้านบ้านทองสมสมัย และผู้จัดการบริษัท Jewerly Only

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) เพื่อใช้ในการดำเนินการทวนสอบ (Verifly) แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนวัสดุอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูลได้แก่ แบบบันทึก กล้องถ่ายภาพดิจิตอล เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องถ่ายวีดีทัศน์

การสร้างเครื่องมือ ดำเนินการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการสังเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน ในบริบทที่แท้จริงมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบประชุมกลุ่มสนทนาที่เป็นรูปแบบการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนนำแบบประชุมกลุ่มสนทนาแนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทำการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของข้อคำถาม เพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานประชากรในการทวนสอบแนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน เพื่อดำเนินการนัดหมายวันเวลาในการดำเนินการประชุมกลุ่ม เพื่อทวนสอบแนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนวัสดุอุปกรณ์ในการทวนสอบ ได้แก่ แบบบันทึก กล้องถ่ายภาพดิจิตอล เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว และเครื่องบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการทวนสอบมาถอดเทป ตีความ สรุปข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ สร้างข้อสรุปเชิงพรรณนา โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของข้อมูลและบริบทของชุมชนอย่างแท้จริงที่เป็นแนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทย

ดำเนินการวิเคราะห์แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทย (SWOT) ตามสภาพความเป็นจริง ที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunitise) อุปสรรค (Threats) มีรายละเอียดดังตารางที่ 1 ตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analyis) การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยมุมมองด้านการศึกษา

จุดแข็ง (Strengths-S)	จุดอ่อน (Weakness-W)
1. นักเรียน นักศึกษา กาญจนาภิเษกวิทยาลัย ช่างทองหลวง สาขาวิชาชีพช่างทองหลวงมีความภาคภูมิใจในสถาบันการศึกษาที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้พระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี 2. มีการถ่ายทอดความรู้ผ่านระบบการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบนอกระบบ ตามอัธยาศัยและอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 3. มีสถานประกอบการเป็นภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุนทรัพยากรทุนการศึกษาวัสดุอุปกรณ์คนหรือผู้เชี่ยวชาญและเครื่องมือเครื่องจักร 4. ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณสมบัติตรงตามที่ตลาดแรงงานต้องการและมีงานทำ 100% 5. ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาชีพช่างทองหลวงเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ มีวินัยและความรับผิดชอบ 6. นักเรียน นักศึกษาที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) สามารถเข้าสู่ระบบอาชีวศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และต่อเนื่องในระดับ ปริญญาตรี	1. มีการถ่ายทอดความรู้ผ่านระบบการศึกษาปกติแต่ไม่มีความต่อเนื่องในทุกระดับช่วงชั้นปี 2. ผู้ปกครองยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในความต้องการของสถานประกอบการเกี่ยวกับอาชีพช่างทอง 3. ระบบการศึกษาไม่สามารถผลิตช่างทองได้เพียงพอต่อความต้องของการตลาดแรงงาน 4. การประชาสัมพันธ์จัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็น นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง

ตารางที่ 1 (ต่อ) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analyis) การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทย มุมมองด้านการศึกษา

โอกาส (Opportunities-O)	อุปสรรค(Threats)
1. ขีดความสามารถในการจัดการศึกษาของภาครัฐและเอกชน ในการผลิตบุคคลากรด้านช่างทองอย่างต่อเนื่องทุกระดับช่วงชั้นการศึกษา และเพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน 2. การได้รับการสนับสนุนทรัพยากรในการผลิตนักเรียน นักศึกษา ในสาขาวิชาชีพช่างทองหลวงจากสถานประกอบการและภาคเอกชน	1. ขาดบูรณาการแนวทาง แผนงาน โครงการและกิจกรรมในการจัดการศึกษาระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 2. นโยบายและความชัดเจนในการกำหนดแนวทางส่งต่อนักเรียนที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)สู่การอาชีวศึกษายังไม่สามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยมุมมองด้านสังคมและวัฒนธรรม

จุดแข็ง (Strengths-S)	จุดอ่อน (Weakness-W)
1. ศิลปะงานช่างทองคือองค์ความรู้ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีการอนุรักษ์สืบทอด จากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน 2. มีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของศิลปงานทองโบราณผ่านตำนาน ความเชื่อ ความศรัทธา พุทธศาสนา โชคลาภ ความอุดมสมบูรณ์ของคนในชุมชน 3. มีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ผ่านวัด พระราชวัง โรงเรียนและครอบครัว ด้วยวิธี บอกเล่า สาธิต ทำเป็นตัวอย่างให้ดู และการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง 4. มีการรวมกลุ่มอาชีพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งบันประสบการณ์จากเครือข่ายในชุมชน 5. มีการรวมตัวกับสมาคมผู้ค้าอัญมณีและเครื่องประดับ สมาคมช่างทองไทย เพื่อจัดแสดงผลงาน	1. การถ่ายทอดความรู้มีข้อจำกัดเฉพาะบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ 2. แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดสืบทอดอาชีพช่างทองมีน้อย 3. ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเป็นองค์รวมและต่อเนื่อง
โอกาส (Opportunities-O)	**อุปสรรค(Threats)**
1. สามารถนำตำนาน ความเชื่อ ความศรัทธาและภูมิปัญญามาสรังสรรค์ผลงานและสร้างมูลค่าเพิ่ม 2. สามารถบูรณาการแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบดั้งเดิมเป็นรูปแบบร่วมสมัยโดยนำอัญมณี รัตนชาติหรือโลหะชาตุอื่นมาสร้างผลงาน 3. สามารถพัฒนาจากอาชีพภายในครอบครัวมาเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก (SMEs)	1. ผู้สืบทอดงานศิลปะอาชีพช่างทองมีจำนวนน้อยลง 2. คนในชุมชนไม่ให้ความสนใจในอาชีพช่างทอง 3. ขาดแคลนแรงงานในชุมชน 4. อาชีพช่างทองไม่ใช่อาชีพหลัก หมดฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวจึงมารับจ้างเป็นช่างทอง 5. การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมืองหลวง

ตารางที่ 3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอก(SWOT Analysis) การถ่ายทอดความรู้อาชีพ ช่างทองไทยมุมมองด้านเศรษฐกิจ

จุดแข็ง (Strengths-S)	**จุดอ่อน (Weakness-W)**
1. ศิลปะงานทองโบราณเป็นเอกลักษณ์อันทรงคุณค่าที่แสดงถึงมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยมีคุณค่าทางจิตใจที่ไม่สามารถประเมินเป็นราคาได้ 2. ชุมชนตั้งเดิมของไทย โดยเฉพาะ จังหวัด สุโขทัยและ จังหวัดเพชรบุรีมีการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับที่มีลักษณะเฉพาะตัวเช่น ลวดลาย รูปแบบและ การลงยาสี 3. แรงงานด้านช่างทองไทยมีฝีมือ เป็นที่ยอมรับในอันดับต้น ๆ ของโลก 4. สามารถใช้ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรม สมาคม ภาคเอกชนและภาครัฐมาช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเชิงจุลภาคและมหภาค	1. รูปแบบการประชาสัมพันธ์ยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 2. ช่างทองไทยยังขาดความสามารถและทักษะการออกแบบและดีไซน์ผลงาน 3. การวิจัยตลาดสากลยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย
โอกาส (Opportunities-O)	**อุปสรรค(Threats)**
1. การพัฒนาขีดความสามารถของช่างทองไทยในการเข้าสู่ตลาดอาเซียนและ ตลาดโลก 2. ความสามารถในการสร้างผลงานร่วมสมัยเพื่อการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ 3. การรวมกลุ่มอาชีพช่างทองและกลุ่มอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ	1. การผันผวนของราคาทองคำของตลาดโลกและกระแสการลงทุนทองคำในอนาคต 2. กระแสบริโภคทองคำแทงมากกว่าเครื่องประดับจากทอง 3. การลดลงของจำนวนช่างทองอย่างต่อเนื่อง 4. การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมืองหลวงและประเทศเพื่อนบ้าน 5. ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนและภาคีเครือข่ายในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เช่น งาน FAIR , งานจัดแสดงสินค้า EXIBITION HALL,ROAD SHOW และการร่วมแสดงสินค้าในการประเทศ

จากการวิเคราะห์SWOT ข้างต้นทำให้พบว่า ศักยภาพการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทย มีดังนี้

มุมมองด้านการศึกษา พบว่า มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ผ่านระบบการศึกษา คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับการศึกษาในระบบจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับปริญญาตรี การศึกษานอกระบบ จัดการเรียนการสอนหลักสูตรระยะสั้น การศึกษาตามอัธยาศัย จัดเป็นศูนย์การเรียนรู้อาชีพช่างทองไทย

มุมมองด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา พระราชวังแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นสถาบันการศึกษา

มุมมองด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กลุ่มอาชีพช่างทองและกลุ่มอาชีพเกี่ยวเนื่อง

ระยะที่ 2 สังเคราะห์แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน

การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนได้มีการสังเคราะห์ในระหว่างการเก็บข้อมูลและหลังการเก็บข้อมูล โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล การตรวจสอบข้อสรุปและการสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนา พบว่า

มุมมองด้านการศึกษา ควรมีการถ่ายทอดความรู้ผ่านการศึกษาในระบบโดยจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย อนุบาล 1-3 และให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ระดับประถมศึกษา ถ่ายทอดผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยเพิ่มเติมในหน่วยย่อยของหน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มศิลปะ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ระดับมัธยมศึกษา มีการถ่ายทอดเช่นเดียวกับระดับประถมศึกษา เพิ่มเติมกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี การเรียนรู้งานช่างทองพื้นฐาน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)ให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และฝึกประสบการณ์การจัดทำโครงการวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ถ่ายทอดความรู้ผ่านทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ ประยุกต์ และพัฒนาจากการเรียนการสอนการฝึกประสบการณ์และการจัดทำโครงการวิชาชีพ ระดับอุดมศึกษา ปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปีและหลักสูตรเทียบโอนรายวิชา (ปวส.) ถ่ายทอดผ่านการเพิ่มเติมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ รูปแบบการออกแบบและการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับไทย ในหมวดวิชาชีพเลือกเสรี การฝึกประสบการณ์ในวิชาชีพและการทำวิจัย (ศิลปนิพนธ์) การศึกษานอกระบบให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพ การแก้ปัญหาการว่างงานและการขาดแคลนแรงงานโดยการถ่ายทอดความรู้ผ่านหลักสูตรระยะสั้น การศึกษาตามอัธยาศัย ถ่ายทอดความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ในการให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าถึงองค์ความรู้ที่หลากหลาย

มุมมองด้านสังคมและวัฒนธรรม ถ่ายทอดความรู้ผ่านสถาบันทางสังคม โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

มุมมองด้านเศรษฐกิจ ถ่ายทอดผ่านการรวมตัวของกลุ่มอาชีพช่างทองและอาชีพเกี่ยวเนื่อง

ระยะที่ 3 ทวนสอบรูปแบบการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน

จากผลการสังเคราะห์การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน พบว่า

มุมมองด้านการศึกษา ควรมีการถ่ายทอดผ่านการศึกษาในระบบตั้งแต่อนุบาล 1-3 โดยให้ความสำคัญกับคุณลักษณะตามวัยและพัฒนาการตามวัยของเด็กผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมบูรณ์ทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา ระดับประถมศึกษาถ่ายทอดผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยเพิ่มเติมในหน่วยย่อยของหน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มศิลปะ และกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด ความสนใจและเรียนรู้วิชาชีพช่างทอง ระดับมัธยมศึกษา มีการถ่ายทอดผ่านการเพิ่มเติมรายวิชาในกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรียนรู้งานช่างทองพื้นฐาน เช่น การหลอม การขึ้นรูปและงานรูปพรรณเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจกระบวนการผลิตวิธีการทำเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพช่างทองและสามารถนำไปประกอบอาชีพ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบและมีวินัยโดยการเรียนรู้ผ่านโครงการวิชาชีพและการฝึกงานระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ให้ผู้เรียนได้มีทักษะกระบวนการคิด บูรณาการงานช่างทองหลวง งานช่างทองโบราณและงานร่วมสมัยเพื่อเข้าสู่การประกอบอาชีพและภาวะการมีงานทำภายใต้คุณลักษณะอันพึงประสงค์การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลาและมีวินัย ระดับอุดมศึกษา ปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปีและหลักสูตรเทียบโอนรายวิชา (ปวส.)ถ่ายทอดผ่านการสอน การประยุกต์และการพัฒนารูปแบบงานช่างทองผ่านประสบการณ์การทำวิจัย (ศิลปนิพนธ์) เพื่อการเข้าสู่ภาวะการมีงานทำ การประกอบอาชีพด้านงานช่างทองหลวง ด้านการออกแบบและผู้ช่วยงานวิจัย การศึกษานอกระบบ ถ่ายทอดความรู้ผ่านหลักสูตรระยะสั้นเพื่อการประกอบอาชีพ แก้ปัญหาการขาดแคลนช่างทอง แก้ปัญหาการว่างงานและสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน

การศึกษาตามอัธยาศัย ถ่ายทอดผ่านศูนย์การเรียนรู้ชี้งเป็นศูนย์กลางของการรวบรวมองค์ความรู้ในสาขาวิชาชีพช่างทองให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตทั้งในรูปเอกสาร การให้บริการทางวิชาการและนิทรรศการ

มุมมองด้านสังคมและวัฒนธรรม ถ่ายทอดผ่านวัง สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและสังคมโดยเชื่อมโยงกับความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

มุมมองด้านเศรษฐกิจ ถ่ายทอดผ่าน Cluster ที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มอาชีพช่างทองและกลุ่มอาชีพเกี่ยวเนื่องเพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันบนรากฐานของมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้แนวคิดการพึ่งพา

อภิปรายผล

มุมมองด้านการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาที่มีรูปแบบเพื่อการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงองค์ความรู้ที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลายตามความพร้อม ความสนใจของผู้เรียน ด้วยความรู้มีรูปแบบที่สัมพันธ์กัน ถ่ายโอน เชื่อมโยง มีกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวคิด และอาศัยความรู้จากความรู้เดิม หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนจำเป็นจะต้องมีการถ่ายทอดผ่านการศึกษาในระบบ ซึ่งต้องจัดอย่างต่อเนื่องทุกช่วงชั้นของระดับการศึกษาเพื่อการถ่ายทอดความรู้และการส่งผ่านความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างมีประสิทธิภาพ การปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สืบทอดและนำสู่การประกอบอาชีพอย่างมั่นใจภายใต้ทัศนคติ ความรู้ ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดสู่ผู้เรียนทุกระดับช่วงชั้นตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรี เพื่อมุ่งหวังให้ผู้สำเร็จการศึกษา สามารถนำความรู้เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การประกอบอาชีพและการเข้าสู่ภาวะการมีงานทำ ด้วยการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ การทำโครงการ โครงงานและการฝึกงาน การปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอน ผู้เรียนและบุคคลในสังคม สอดคล้องกับผลวิจัย เรื่องการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) ที่ว่า การเรียนควรมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Practical Learning) ฝึกประสบการณ์ 70% และการเรียนรู้ด้านทฤษฎี 30% เพื่อการสร้างผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์ การศึกษานอกระบบ ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายได้แก่ เยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะและประสบการณ์ต้องรับผิดชอบในการประกอบอาชีพและดูแลครอบครัว หลักสูตรระยะสั้นเพื่อการประกอบอาชีพจึงมีความเหมาะสมในการแก้ปัญหาการขาดแคลนช่างทอง การแก้ปัญหาการว่างงานและช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ อัมพร พงษ์กังสนานันท์ (2550) ที่ว่า ในยุคของการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนได้รับการพัฒนาการศึกษาจึงไม่ควรจัดอยู่ในระบบเท่านั้นนานาประเทศทั่วโลกใช้การศึกษานอกระบบสร้างกิจกรรมให้ความรู้และฝึกทักษะด้านอาชีพเพื่อการพัฒนาประเทศ ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัย มีเป้าหมายที่ตอบสนองการเรียนรู้ทุกช่วงชีวิตของบุคคลและเติมเต็มความต้องการของปัจเจกบุคคลที่ต้องการเรียนรู้จากประสบการณ์ศูนย์การเรียนรู้อาชีพช่างทองจึงเป็นแหล่งเรียนรู้เฉพาะทางที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้เรียนรู้อย่างหลากหลาย ได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสาขาอาชีพเดียวกันและสาขาอาชีพเกี่ยวเนื่อง การศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ และสร้างสรรค์ควบคู่กันไป

มุมมองด้านสังคมและวัฒนธรรม มีการถ่ายทอดผ่านสถาบันทางสังคมที่เชื่อมโยงบรรทัดฐาน วิถีชีวิต จารีตประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ความศรัทธาและอุดมการณ์ของสมาชิกในสังคม โดยมีการถ่ายทอดผ่านพระราชวัง สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนซึ่งนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมดังที่ จันทิรา ธนสงวนวงศ์ (2554) ได้กล่าวว่าวัฒนธรรม คือ การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เช่น องค์ความรู้ ภูมิปัญญา อาชีพหรือศิลปะ เป็นต้น

มุมมองด้านเศรษฐกิจ มีการถ่ายทอดความรู้ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจและมูลค่าทางสังคม การรวมกลุ่มอาชีพช่างทองและกลุ่มอาชีพเกี่ยวเนื่อง จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันภายใต้ความช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น กลุ่มเครื่องเงินชุมชนบ้านวัวลายสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่

สรุป

การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืนผ่านมุมมองด้านการศึกษามุมมองด้านสังคมและวัฒนธรรมและมุมมองด้านเศรษฐกิจภายใต้การมีส่วนร่วมจากภาคส่วนในการอนุรักษ์ การถ่ายทอด และการสืบทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลระดับครอบครัวระดับชุมชนและท้องถิ่นระดับภาคเอกชน ธุรกิจและอุตสาหกรรมระดับสถาบันการศึกษาระดับหน่วยงานภาครัฐกระทรวงและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะช่วยให้อาชีพช่างทองไทย รากฐานทางภูมิปัญญาของคนไทย มีความเข้มแข็ง และคงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน คือ การถ่ายทอดความรู้ที่มาจากรากฐานทางภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ภาครัฐควรพิจารณาบรรจุไว้เป็นวาระแห่งชาติ ในเชิงนโยบาย เพื่อนำสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม

2. แนวทางการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างทองไทยอย่างยั่งยืน คือ แนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรนำไปกำหนดนโยบายการพัฒนาอาชีพช่างทองไทยในเชิงอนุรักษ์ และเชิงสร้างสรรค์

รายการอ้างอิง

กาญจนาภิเษกวิทยาลัยช่างทองหลวง. (2554). **การดำเนินงานจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีภาควิชาช่างทองหลวงประจำปีการศึกษา 2554.** สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย. (2540). **ช่างสิบหมู่.** กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

จันทิรา ธนสงวนวงศ์. (2554). **ชีวิตและวัฒนธรรม.** เข้าถึงวันที่ 29 พฤษภาคม 2557, จาก http://e-learning.e-tech.ac.th./learninghtm/s1301.

บริษัท ออสสิริส ฟิวเจอร์ส จำกัด. (ม.ป.ป.). **ความรู้เกี่ยวกับการซื้อขายทองคำ Gold Future.** เข้าถึงวันที่22 พฤษภาคม 2557, จาก www.ausirisgroup.com.

มรดกไทย. (2542). **เครื่องทองรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ: บริษัทสตาร์ปริ้นซ์ จำกัด.

วัฒนะ จูฑะวิภาค. (2534). **ศิลปหัตถกรรมของช่างทองเมืองเพชร.** กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊พ จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). **รายงานการวิจัยการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่. (2553). **คลัสเตอร์เครื่องเงินวัวลาย.** เข้าถึงวันที่ วันที่20 พฤษภาคม 2557, จาก http://.silver-cluster.com.

อัมพร พงษ์กังสนานันท์. (2550). **การศึกษานอกระบบโรงเรียน.** เข้าถึงวันที่ 30 พฤษภาคม 2557, จาก http://202.28.199.3/tdc.

Ikujiro, N. & Takeuchi, H. (1995). **The Knowledge Creating Company: HowJapanese Create the Dynamics of Innovation.** New York : Oxford University Press.

Mannheim, K. (1986). **Conservatism. A Contribution to the Sociology of Knowledge.** London: Routledge & Kegan Paul.